

Dat was de opperzaal te Jerusalem, waarin zij geloofd hebben gedurende de dagen tusschen Christus' hemelvaart en de uitstorting des H. Geestes.

Daar heeft hun ziel gezocht de geestelijke spijze. Daar is verlangen gevoeld. Daar is heimwee wakker geroepen. Daar is de Schrift onderzocht. Daar is de belofte aanvaard.

Daar hebben ze gewacht, stil en ljdzaam. Daar hebben ze gebeden, lang, veel en innig. Daar hebben ze aangehouden in hun worstelen voor den troon.

Daar is hun hiden smeeken geworden en ze hebben er saam het Koninkrijk der hemelen geweld aangedaan.

Zonder dat rustig toeven in de opperzaal kon het geen Pinksteren voor hen worden.

In de opperzaal heeft God Zijn Kerk bereid voor de uitstorting des Geestes.

De discipelen waren er allen, met de vrouwen en Maria, de moeder van Jezus, en met Zijne broeders — een kleine huisgemeente, waarvan alle leden, hoe onderscheiden in gave en talent, in aanleg en ontwikkeling, den Heere Jezus liefhadden in onverderfelijkheid. Wat is daar een schoone gemeenschap der liefde gezocht en beoefend!

Daar was het nu wel echt: waar liefde woont, gebiedt de Heer den zegen, en 't leven tot in eeuwigheid.

Samen hebben ze er opgezien naar de dingen, die boven zijn, waar Christus is, gezeten aan Gods rechterhand.

Hun wachten, hun bidden is er niet beschaamd. Door de opperzaal heen zijn ze in de feestzaal gekomen.

Een andere weg was er niet.

En is er ook nu nog niet.

Wel worden in de opperzaal slechts de eerstelingen genoten. De feestzaal brengt den rijken vollen oogst.

Maar ook de eerstelingen zijn vruchten van den Geest.

De opperzaal is eerst met den Geest vervuld. Die was er in het stil verbeiden van de vervulling der belofte. Die was er in de godvruchtige gesprekken. Die was er in het vurig smeekebed.

Zoo zijn daar de armen uitgestrekt naar den komenden Trooster.

Hoe groot zal uw Pinksterzegen zijn?

Dat zal ook nu in de opperzaal worden beslist, waar ge hoopt en wacht in gehoorzaamheid aan Christus' bevel.

Waar ge gemeenschap der heiligen zoekt.

Met Christus allereerst.

Daarna ook met zijne leden op aarde.

Waar ge bidt en smeekt in Jezus' naam.

Waar ge worstelt om de komst van den Trooster.

„Zoo daalt zijn kracht op u in zwakheid neer.

Wacht dan, ja wacht, verlaat u' op den Heer.”

F. C. M.

KERKELIJK LEVEN.

De a. s. Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika.

I.

Men zal het mij niet euvel duiden, dat ik mijn artikelenreeks over Amerikaansche boeken nogmaals onderbreek. Haast heb ik er niet mee en onze lezers stelling ook niet.

Laat mij daarom iets mededeelen van de a. s. Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika, welke spoediger bespreking eischt, willen we niet geheel achter de feiten aankomen.

Tot mijn spijt kon ik geen gevolg geven aan de uitnodiging, om die zelf bij te wonen. Als ik zoo God wil in de Nieuwe Wereld voet aan wal zet, heeft de Synode haar arbeid reeds verricht.

Maar ons blad wil den Amerikaanschen broederen toch toonen, hoezeer wij met hen meeleven en tegelijk onze lezers over de Amerikaansche kerkelijke gelegenheden inlichten, opdat de broederband nauwer worde aangetrokken.

Wel begeef ik mij hier op een grensgebied, want wij hebben ook een rubriek: Buitenlandsche Kerken, die tal van korte en waardevolle inlichtingen geeft over al wat in het buitenland voorvalt. 't Zij in Gereformeerde of andere Kerken.

Maar onze rubricist voor Buitenlandsche Kerken is een te minzaam man, dan dat hij er mij leelijk om zou aanzien, hij begrijpt wel, waarom ik mij juist tot dit onderwerp aangetrokken voel, ik zal het terrein niet zoo afgrazen of hij zal er ook nog wel wat frisch weiland vinden en bovendien bepaal ik mij strikt tot het Gereformeerde. Bovendien laat ik beoordeling van het agendum, zoo hij het verkiest, geheel aan hem over. Ik doe toch niet anders dan enkele inlichtingen geven.

De Synode wordt gelijk steeds geopend den 18den Juni, den gedenkdag van den slag bij Waterloo. Ik heb wel eens hooren beweren, dat dit gebruik werkelijk verband houdt met onzen ouden nationalen feestdag, welke echter thans van de lijst en meestal ook uit de hengenissen onzer feestdagen is geschrapt.

De kerk, welke dit jaar de eer geniet de Synode in haar midden te ontvangen, is die van Kalamazoo in Michigan.

De samenstelling der Synode geschiedt anders dan bij ons. Vaardigen bij ons de Particuliere Synodes deputaten naar de Generale Synode af, daar bestaan er geen Particuliere Synodes en heeft de afvaardiging door de classes plaats.

Iedere classis benoemt drie predikanten en drie ouderlingen als primi en evenzovele secundi.

Nu heeft men de volgende classes: Grand-Rapids Oost, Grand-Rapids West, Hackensack, Holland, Hudson, Illinois, Muskegon, Orange City, Ostfriesland, Pacific, Pella, Sioux Center, Zeeland, Alzoo 13 classes.

De Synode telt dus 78 stemgerechtigde leden.

De opening heeft sprekende overeenkomst met de onze.

Aan den vóóravond van de Synode wordt een ure des gebeds gehouden, waarin de praeses van de vorige Synode voorganger is. Ditmaal is er dan ook toe aangewezen Dr. Jacob Manni.

Hij opent ook de Synode zelf. Dit gaat dus een weinig anders dan bij ons, waar een der dienaren der ontvangende of roepende kerk het doet.

Hij leidt de verkiezing van den praeses, of zooals men hem in Amerika noemt: den president, den vice-president (zoveel als onze assessor) en den scriba (hier wordt de oude Latijnsche term dus behouden).

Dan staat hij zijn plaats aan den gekozen praeses af, leest de „Openlijke Verklaring“ af, welke door de Synodeleden met „ja“ wordt bevestigd.

Daarop wordt de wijze van arbeiden en de zittingsuren vastgesteld, de rubrieken van het agendum worden onder verschillende commissies verdeeld, tout comme chez nous.

Deze Synode belooft belangrijk te worden.

Vooral door de benoeming van een tweetal professoren en door een beslissing betreffende de leer van de algemeene genade.

In het agendum is er geen sprake van „praeadviserende“ leden. Hoe dat zit weet ik niet.

Ook mis ik hier wat het Curatorium ter voorbereiding van de benoeming der a. s. professoren heeft gedaan. Dit zal natuurlijk wel geheel in den haak zijn. Maar wij als buitenstaanders kijken er wat vreemd van op.

Als er aan onze Theologische School een hoogleeraar noodig is, wordt tot het laatste toe het diepste geheim bewaard. Eerst in geheime zitting der Synode vernemen de Synodeleden, wie er op de nominatie staat of staan. Dan wordt er een keuze gedaan en in openbare zitting wordt dit meegedeeld.

In Amerika is van meet af alles openbaar. Aan de kerken wordt gelegenheid geboden om op in aanmerking komende de aandacht te vestigen. Daarna geven de Curatoren een voordracht en de Synode benoemt.

Door het emeritaat van Prof. ten Hoer is er een hoogleeraar in de dogmatische vakken noodig. Daarvoor zijn voorgedragen Dr C. Bouma en Dr H. H. Meester.

Wegens het ontslag van Prof. Jansen, die aangeklaagd was van afwijking in de leer der Schriftinspiratie, ontstond er een vacature voor de exegese van het Oude Testament. Daarvoor zetten Curatoren slechts één naam op de lijst, n.l. Dr Van Wijngaarden.

Van deze drie is Dr H. H. Meester ons wel het meest bekend. Hij studeerde af en promoveerde aan de Vrije Universiteit. Komt het maar hoogst zelden voor, dat een buitenlander het praedikaat „cum laude“ verwerft, deze eer viel Dr Meester te beurt. Als ik mij niet bedrieg, was hij de tweede onder hen, die uit den vreemde kwamen.

Dr C. Bouma behaalde den doktersgraad aan een Amerikaansche Universiteit. Hij verbleef na dien tijd eenige maanden in ons land en ging hier en daar in den predikdienst voor. Ook wij mochten kennis met hem maken.

Dr Van Wijngaarden is voorzover ik weet, de minst bekende onder ons. Of hij weleens in Nederland geweest is, weten wij niet.

In de Amerikaansche bladen drongen sommigen op inlichtingen aangaande de genomineerden aan. De redacteurs van de bladen, welke ik lees, meenden hierin niet te mogen treden.

Blijkbaar zit de schrik voor een herhaling van de Jansen-zaak er bij deze kerken in.

Duidelijk wordt dat uitgesproken in een voorstel van de classis Orange City: „Met betrekking tot de benoeming van Professoren bepaalt de Classis de aandacht der Synode er bij, dat het, vooral met het oog op wat de Kerk pas heeft doorgeemaakt, zeer onwjs zou zijn iemand te benoemen, die niet het volle vertrouwen der Kerken heeft“.

Een andere classis wil, dat ingeval de Synode mannen benoemt, die geen ervaring hebben in het vak, waarin zij onderwijs geven, hun een jaar studieverlof zal worden gegeven met bezoldiging, opdat zij zich daarin kunnen voorbereiden.

En weer een andere classis spreekt de wenschelijkheid uit, dat de keuze van professoren bij voorkeur beperkt worde tot hen, wier wetenschappelijke opleiding werd voorafgegaan door een wetenschappelijke opleiding, gelijkstaande met die, welke gegeven wordt in den voorbereidenden cursus voor het Seminarie van Calvin College. En als reden wordt opgegeven: „De Professoren van de Theologische School moeten in algemeene weten-

schappelijke bekwaamheden ten minste op gelijken voet staan met de studenten van het eerste jaar in de Theologie“.

Hier zouden we willen vragen: is deze eisch niet al te minimaal? Mag van een hoogleeraar niet gevorderd worden, dat zijn wetenschappelijke bekwaamheden ver uitgaan boven die van de studenten in het laatste jaar?

Ook is er een voorstel om op de Synode van 1926 over te gaan tot de benoeming van een zesden hoogleeraar. Als vakken voor den nieuwen hoogleeraar worden genoemd de „Bijbelsche Theologie (Geschiedenis der Openbaring)“ en „Apologetiek“. Of dit aanbeveling verdient?

Van meer dan één kant wordt aangesproken op losmaking van het „Calvin College“ en de Theologische School. Reeds eer was deze zaak aanhangig.

Enkele classes verzoeken kwijtschelding van haar achterstallige schuld aan de Theologische School.

Kindelijk stellen ook enkele classes voor om de School meer populair te maken. Of om de bevoordelingen van een dier classes over te nemen: „De Synode verzoekt door het Curatorium de Professoren van de Theologische Faculteit, om tamelijk geregeld, in eenvoudigen stijl, te schrijven in De Wachter en The Banner. Dit schrijven vooral ten doel hebbende om de groote betekenis van de Theologische School voor de Kerk te doen uitkomen; alsook om ons volk meer in kennis te stellen met het groot belang der vakken, waarin gedoceerd wordt“.

Men ziet, er zijn ingrijpende voorstellen in deze materie aan de orde.

Werde het peil der Theologische School zoover verhoogd als maar mogelijk is.

Er zij een ijveren naar de beste gaven.

En als daarbij betreden wordt den uitnemendsten weg, den weg der liefde, zal Christus, die Koning is, ook in de wetenschap. Zijn zegeningen niet inhouden.

Schoone dagen.

Het waren schoone dagen, de dagen, waarop Professor Geesink zijn jubileum vierde.

Men heeft het het Comité zeer gemakkelijk gemaakt.

Volstond dit met enkele berichten in de bladen en werden er geen circulaire rondgezonden, de postwissels kwamen bij bosjes bij Prof. van Gelderen in.

Met wat de studenten deden overtrof de uitkomst ver onze verwachting.

Er was een ijver om den jubilaris zijn sympathie te loonen.

En nu is de jubilaris er de man niet naar, om zich tegenover zulk een hulde koel te houden en te doen alsof hij af die drukte maar half vond. Zulke jubilarissen komen er wel voor.

Maar Prof. Geesink behoort er niet toe.

Ieder woord, dat hij sprak getuigde van ongeveinsde blijdschap.

Men had geen Röntgen-stralen noodig om te zien, wat er in hem omging.

't Lag op zijn gelaat en op zijn tong.

Eigenaardig was zijn zeggen: „Zal er niet hoogmoedig onder worden, want ik weet het maar al te zeer: wat er goeds in mijn werk was, dat was uit God, en wat er niet goed in was, dat was uit mezelf.“

En nu zit hij weer gebogen over zijn Ethiek.

Professor Pos.

De vorige week aanvaardde Dr H. J. Pos zijn hoogleeraarsambt aan de Vrije Universiteit met een oratie over „Algemeene Taalwetenschap en Subjectiviteit“.

Zoo is dan de vacature van Prof. J. Woltjer weer vervuld.

De voorganger verplicht den opvolger.

Werde het dan Prof. Pos, met behoud van zelfstandigheid, gegeven om met verrijkt feitenmateriaal de lijnen door te trekken, door Prof. J. Woltjer met zoo vaste hand en zulk een machtige liefde voor onze Gereformeerde principia geteekend.

Verklaring van Drs Engelkes.

„Drs Engelkes verklaart ons nader zijn uitreden uit de Redactie van „De Reformatie“.

Zoo begint een bericht in „De Standaard“.

Wij dachten, dat de Kerknieuwsredacteur van „De Standaard“ te „hij“ was om niet te weten, dat Drs Engelkes nooit lid onzer Redactie geweest is, zelfs niet tot onze geregelde medewerkers behoorde, maar alleen af en toe artikelen plaatste, vooral in de rubriek „Letteren en Kunst“.

De verklaring van Drs Engelkes, waarom hij niet langer zijn medewerking ons verleenen kon, werd door ons niet opgenomen.

En dat niet om den inhoud, want men kan dien nu in „De Standaard“ lezen.

Maar om geen precedenten te scheppen.

Als een medewerker ons verlaat, kan hij geen recht doen gelden op het plaatsen van een verklaring.

Wie leest iets dergelijks in andere bladen?

Men geeft eenvoudig kennis aan redactie en directie en daarmee uit.

Zoo eischt het de usance.

Waarom zou „De Reformatie“ daarop een uitzondering maken?

Bij wij van Pro

Maar

Wit m

zoodanig

geval ee

elders.

Men n

niet thu

Drs. E

miek, de

Nu vo

maanden

Engelkes

Hij vi

het „C

lieten w

Zelf wa

lende d

zich toe

Tegen

verzet a

Iemam

Prof. Cr

wij ons

Zoo s

En da

Wij ko

der opm

Want

schrift;

leven; w

goede m

formeerd

Bij he

vraagd o

Wat a

weerd of

De afs

Cramer

en thans

bruggen.

Overig

elkes in

Onze

— Kerke

De bel

Dr. C. L

tijd in o

van „De

alzoo af

Zij he

In Dou

In An

den kerke

Dat „

krachtig

ontkend.

Zelfs

gaan.

De ver

steden,

den invl

Op de

stellingen

1.

schree

„Het

hevig

vaard

gaan,

in de

menig

tiën

tot h

2.

het w

is he

van „

als d

steden

vervu

3.

a.

serve

gebou

des „

dienin

tiging

bouw

dezel

b.

perkt

c.

wezen

d.

gereg

den

tucht

kerke

e.

eens

zaken

den

f.

gewes

langr

ander

4.

lig a

splits

eind

Bij wijze van exceptie is indertijd de verklaring van Prof. Buijtenendijk een plaats verleend.

Maar daaraan mag geen voet gegeven.

Wil men door zulk een verklaring een blad als zoodanig bestrijden (want dit houdt in zulk een geval een verklaring altoos in), dan doe men dit elders.

Men moet toch gevoelen, dat dit in het blad zelf niet thuishoort.

Drs Engelkes beklagt zich vooral over de polemiek, den laatste tijd in ons blad gevoerd.

Nu voerden wij den laatste tijd, ongeveer vijf maanden geleden, ook een polemiek tegen Drs Engelkes.

Hij viel ons aan op onze waarschuwing tegen het „Calvinisme” van Prof. Cramer. Volgens hem lieten wij dezen hoogleraar geen recht wederbaren. Zelf was hij het ook met Prof. Cramer in verschillende dingen oneens, maar in hoofdzak wist hij zich toch één met hem.

Tegen dit „in hoofdzak” teekenden wij toen verzel aan.

Iemand, die zoozeer de Schrift ondermijnt als Prof. Cramer, mag niet behooren tot hen, met wie wij ons in hoofdzak één weten.

Zoo schreven we.

En dat onderschrijven we nog.

Wij konden het stuk van Drs Engelkes niet zonder opmerkingen plaatsen.

Want beroept de heer E. zich op ons onderschrift: ter ontwikkeling van het Gereformeerde leven, we konden in zijn schrijven onmogelijk een goede manier tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven zien.

Bij het plaatsen van stukken moet ter dege gevraagd of zij wel werkelijk ter ontwikkeling dienen.

Wat aan dat doel niet bevorderlijk is moet geweerd of gekommentariseerd.

De afstand tusschen het zgn. Calvinisme van Prof. Cramer en het echte, door de historie beproefde en thans herleefde Calvinisme, is niet te overbruggen.

Overigens hebben we de polemiek met Drs Engelkes in welwillenden toon gehouden.

Onze lezers kunnen het zelf controleren.

— Kerkplitsing.

De belangrijke artikelen over dit onderwerp door Ds C. Lindeboom van Amsterdam voor eenigen tijd in ons blad geschreven, zijn bij de uitgevers van „De Reformatie” in brochure verschenen en alzoo afzonderlijk verkrijgbaar.

Zij hebben in deze dagen bijzonder gewicht.

In Den Haag is de kerkplitsing reeds ingevoerd. In Amsterdam stond zij op het agendum van den kerkeraad.

Dat de artikelen van Ds Lindeboom daartoe krachtig hebben meegewerkt, kan kwalijk worden ontkend.

Zelfs meenen we nog een stap terug te moeten gaan.

De vergaderingen van predikanten uit de groote steden, dit jaar gehouden, stonden mede onder den invloed daarvan.

Op de laatste vier vergaderingen zijn de volgende stellingen eenparig aangenomen:

1. Wat Dr Kuyper in 1909 in „De Heraut” schreef No. 1619 (zie „Pro Rege” II, blz. 285): „Het is dan ook aan geen twijfel onderhevig dat de stadskerken of eerlang tot het aanvaarden van het parochiestelsel zullen moeten overgaan, of dat zelfs de beste kerken ten slotte in dezelfde ellende zullen verloopen, die reeds zoo menige kerk verwoest heeft”, geldt thans, na vijftien jaren, in verhoogde mate en zal moeten leiden tot het nemen van maatregelen, eer het te laat is.

2. Vanwege de verschillende betekenissen, aan het woord „parochie” en „parochiestelsel” gehecht, is het beter, dit te laten varen en te spreken van „verscherpte wijkindeling” en „kerkplitsing”, als de twee middelen om de kerken in de groote steden te helpen, haar taak voor dezen tijd te vervullen.

3. „Verscherpte wijkindeling” beteekent:

a. dat den gemeentelieden zooveel mogelijk gereserveerde plaatsen worden toegewezen in het kerkgebouw hunner wijk, opdat zij daar de bediening des Woords ontvangen, en dat zij voor de bediening der Sacramenten en voor huwelijksbevestiging eveneens aangewezen zijn op het kerkgebouw hunner wijk en waarbij dan in den regel dezelfde predikant functioneert;

b. dat het „rondpreken” belangrijk wordt ingeperkt;

c. dat de onderlingen en diakenen worden aangewezen door de wijk, liefst uit de wijk, voor de wijk;

d. dat de in de wijk arbeidende onderlingen geregeld met elkander vergaderen onder leiding van den wijkpredikant, en alle zaken van opzicht en tucht geheel voorbereiden ter behandeling in de kerkeraadsvergadering;

e. dat de in de wijk arbeidende diakenen eveneens geregeld met elkander vergaderen om alle zaken van barmhertigheid geheel voor te bereiden ter behandeling in de diaconale vergadering;

f. dat voor het catechetisch onderwijs men aangewezen is op den wijkpredikant en alleen om belangrijke redenen en met verlof van dezen bij een anderen predikant kan catechiseeren.

4. Deze „verscherpte wijkindeling” is zeer nuttig als een middel om den overgang tot „kerkplitsing” te vergemakkelijken, doch kan niet het einddoel zijn, waarop men zich richt, omdat:

a. het „rondpreken”, ook wanneer ingeperkt, toch bestendig blijft, waardoor de eenheid en toepasselijkheid der prediking in meerdere of mindere mate te loor gaan;

b. de wijkvergadering wel beslissingen kan voorbereiden, doch niet kan nemen, zoodat het bezwaar blijft bestaan, en zelfs zwaarder gaat drukken, dat een veel te groote kerkeraad besluiten moet nemen over en verantwoordelijkheid moet dragen voor beslissingen over zaken, die hem niet genoegzaam bekend kunnen zijn, terwijl ook het gevaar niet denkbeeldig is, dat deze wijkraden zich misvormen tot een kerkeraad in den kerkeraad;

c. de gemeentelieden door dit stelsel weliswaar meer aan de wijk, wijkkerk en wijkambtsdragers gewend worden, doch blijven berusten in de bezwaren, die het leven der ongedeelde stadskerk drukken.

5. Op den duur zal daarom wel de ongedeeldheid der groote stadskerken gebroken moeten worden en zal men tot kerkplitsing dienen te komen.

Gelijk elke wordt ook deze poging door bezwaren gedrukt, doch vergelijkenderwijze zijn ze hierbij de geringste.

6. „Kerkplitsing” beteekent, dat de ééne, ongedeelde stadskerk wordt gesplitst in een aantal kleinere, die geheel zelfstandige kerkformaties zijn, samenlevende (met of zonder andere genabuurde kerken, naar omstandigheden) in classicaal verband.

7. Voor deze kerkplitsing is het noodig, zal ze slagen, dat men niet overhaast en al te radicaal optrede, doch geleidelijk te werk ga, anderzijds, dat men niet te zeer zich door behoudzucht of vrees late leiden. Met alle omstandigheden worde gerekend en elke kans gebruikt. Daarom zal men in dezen steeds met zooveel factoren moeten rekenen, dat wat in de ééne stad wel kan, in de andere niet behoort te geschieden en wat hier heilzaam is, elders minder raadzaam schijnt. De praktijk spreekt hierbij zulk een belangrijk woord, dat het onmogelijk is, alles naar één model te fatsoeneeren.

8. Desondanks is het wel mogelijk en gewenscht, enkele groote lijnen aan te geven, die gevolgd kunnen worden om tot het beoogde doel te geraken. Inzake de „grensregeling” worden de volgende gedachten ter overweging aanbevolen:

a. bij de bepaling der grenzen voor de gesplitste kerken houde men, meer dan tot dusverre bij de wijkindeling wel geschied is, rekening er mede, dat sommige gedeelten eener stad bij elkander behooren, samen een bepaald onderdeel ervan uitmaken, meermalen reeds door natuurlijke grenzen afgebakend, en dus een geschikt terrein voor de formatie eener gesplitste kerk vormen;

b. ook is de ligging der bestaande kerkgebouwen van groote betekenis; het kan noodig zijn, sommige kerkgebouwen van de hand te doen, en bij het koopen van grond voor nieuwe kerkgebouwen met toekomstige kerkplitsing te rekenen;

c. eindelijk verdient het aanbeveling, zoo mogelijk ernste te rekenen, dat het wenschelijk is, binnen de grenzen van één kerk meer en minder ontwikkelde leden, armen en rijken enz., samen te brengen, waardoor de onderscheidene gaven beter tot haar recht komen en ook voldoende mogelijkheid geschapen wordt om de noodige ambtsdragers te vinden.

9. Voorts wordt, wat de methode betreft om tot kerkplitsing te komen, het volgende ter overweging aanbevolen:

A. men kan, naar omstandigheden, twee methoden volgen:

a. dat de ééne ongedeelde stadskerk tegelijkertijd in eenige kleinere worde gesplitst;

b. dat men geleidelijk daartoe overga, naarmate een stadsdeel geschikt geacht wordt voor afzonderlijke kerkformatie, waarbij het wenschelijk zal zijn, tevoren een schema over de geheele stad op te maken.

B. indien men de eerste methode kiest, kan het gewenscht zijn, het niet zoo in te richten, dat elke afzonderlijke kerk slechts één predikant en één kerkgebouw heeft, doch b.v. twee kerkgebouwen en drie predikanten;

C. indien men de tweede, meer geleidelijke methode kiest, is het onder meer gewenscht gebruik te maken van de mogelijkheid, die een eventuele vacature biedt om tot het doel te geraken.

10. Bij beide methoden is het noodig, dat:

a. de kerkeraad te voren alles tot in bijzonderheden nauwkeurig onderzoekt en voorbereidt;

b. daarna de gemeente erin kent;

c. het deel der gemeente (of de deelen) der gemeente, dat (die) tot afzonderlijke kerkformatie zal (zullen) komen, zijn (hun) bewilliging daartoe geeft(n);

d. dit deel (deze deelen), wanneer er geen of niet voldoende vacature(n) is (zijn), zich bereid verklaart(n), de(n) door den kerkeraad voor die afzonderlijke kerkformatie aangewezen predikant(en) te beroepen, terwijl deze(n) hunnerzijds tevoren zich bereid moet(en) verklaren, zulk een roeping op te volgen;

e. overigens alle regelen worden in acht genomen, die gelden bij het tot reformatie brengen of instellende der kerk; ook dus bij de verkiezing van ambtsdragers, hoewel het veelal niet noodig of wenschelijk zal zijn, daarvoor dubbelvallen te stellen, en met approbatie der voorgedragen namen genoeg genomen zal kunnen worden;

f. tevoren contractueel alles geregeld zij wat de financiële verplichtingen en rechten betreft ten opzichte van de kerkgoederen en de gelden, ter verzorging der armen bestemd; waarbij aan verkregen rechten niet getornd mag worden, en zooover het onder par. 8 sub 3 opgemerkte niet voldoende kan bereikt worden, ook de noodzakelijke bepalingen worden gemaakt, hoe als overgangsmaatregel, voor zoo kort mogelijken tijd, de gesplitste kerken elkander zullen te hulp komen om te zorgen voor het brood der kerk en der armen.

11. Wat het verband tusschen de gesplitste kerken betreft, dit zij, wanneer haar aantal genoegzaam is, classicaal. Indien niet, dan worde binnen de classis door haar een ring gevormd, waartoe de kerken van één stad behooren, die geen andere taak of bevoegdheid heeft dan het plegen van onderling overleg over hetgeen, waarin eenparigheid van handelen of althans onderling contact wenschelijk wordt geacht.

12. Gevolg dezer kerkplitsing zal zijn, dat de behoefte aan meer predikanten, onderlingen, diakenen en kerkgebouwen in de groote steden veel duidelijker dan te voren zal gaan spreken; ook zullen de geestelijke en geldelijke eischen, welke dien ten gevolge gesteld zullen worden, niet gering zijn. Daartegenover zal door de grootere samenbinding, die tot stand komt, en door de betere bearbeiding, veel mogelijk blijken, wat vroeger onbereikbaar scheen; terwijl de bestaande toestand ook dit na-deel heeft, dat deze eischen niet genoeg worden gevoeld en dat men bovendien den moed mist om ze te vervullen.

Ofschoon wij niet gewoon zijn stellingen enz., die reeds in andere bladen gestaan hebben over te nemen, maken we voor deze een uitzondering.

Zij kunnen voor de toekomst van groot belang zijn.

En waar velen ons blad bewaren, meenen we onze lezers van dienst te zijn, wanneer we die stellingen op deze manier voor hen bewaren.

Zij zullen nader uitgewerkt worden door de predikanten Dr K. Dijk, Dr J. C. de Moor en J. L. Schouten.

Maar zij blijven het geruime en bieden tevens een overzicht.

Het moet ook o.i. den kant van kerkplitsing in de grootere steden op.

Zeker, er ligt iets idealistisch in de ééne ongedeelde groote stadskerk.

De idee van het massale komt er in tot uiting. En die idee heeft iets schoons.

Een kerkgebouw gevuld met duizenden menschen, luisterend naar Gods Woord of aanstemmend een onzer machtige lofzalmen, heeft iets sterk aangrijpends.

Daar wordt iets gevoeld van het: „Ik loof eerlang U in een groote schaar”.

In de veelheid der onderdanen ligt des konings heerlijkheid.

Dan — ideaal en werkelijkheid bleken niet met elkander te harmonieeren.

Toezicht op het kerkgaan kon niet naar behoren worden geoefend, herder noch onderlingen kenden het aangezicht hunner schapen, het onderlinge samenleven der gemeentelieden kwam niet tot zijn recht, leden dwaalden af, zonder dat men het wist, de catechisatiën leverden, behalve bij enkele predikanten, die favoriet waren, een droevig beeld op.

In de dagen van opgewekt geestelijk leven zooals in '86 kwamen die bezwaren uiteraard niet zoo voor.

Toen was de ééne ongedeelde groote-stads-kerk ook uit tactisch oogpunt geraden.

En het is te verstaan, dat zij, die dat hebben meegemaakt, dat ideaal niet zoo gemakkelijk kunnen prijsgeven.

Maar de werkelijkheid dwingt er toe.

En tegelijk opent zij het uitzicht op een ander ideaal, niet minder schoon n.l. de degelijke bearbeiding der gemeente, het behouden wellicht van hen, die thans voor de kerk dreigen verloren te gaan.

De konsekwentie van kerkplitsing is kleinere kerken en vermeerdering van predikanten.

Dit kan het kerkelijk samenleven niet anders dan ten goede komen.

Trouwens, het ideaal der ongedeelde groote-stads-kerk is niet vast te houden, waar de overheid steeds meer buitengemeenten bij de groote stad voegt.

In Groot-Amsterdam b.v. bestaat feitelijk reeds de kerkplitsing.

Het komt slechts aan op verdere doorvoering van deze splitsing.

Daarbij willen de ondertekenaars van deze stellingen met de grootste omzichtigheid te werk gaan.

Overgangstoestanden van vrij langen termijn worden geschapen.

Zoo kan de gemeente langzamerhand in die gedachte ingroeien.

Alleen aan één waandenkbeeld mag men geen voet geven.

De ongedeelde groote stadskerk heeft aan den afval, die er valt waar te nemen, niet de schuld.

Die wordt veroorzaakt door de macht van het ongelooft in dezen tijd.

Daarom zal kerkplitsing alleen geen baat brengen.

Ze is enkel een middel om die ongelooftmacht te beter te kunnen bestrijden.

Het middel worde nooit verwisseld met het doel.

Als er niet met alle kracht tegen de inwerking van den tijdgeest wordt gewaarschuwd, als niet de geloovigen meer dan toemogtoe een voorbeeld van godzaligheid geven, maakt de afval, ondanks de kerkplitsing, toch een groeiend aantal slachtoffers.

Het komt vooral aan op getrouwheid in belijden en beleven, op een hartgrondig neen zeggen, wanneer de wereld komt met haar verlokkelijke aanbiedingen.

— Van Prof. Cramer gesproken —

Van Prof. Cramer gesproken, men weet, dat dit jaar de professoren Bouwman, Hoekstra, Noordtjij en de heer J. H. Kok een reis gemaakt hebben naar Hongarije.

En zij konden rapporteeren, dat van den invloed van Prof. Cramer in Hongarije slechts weinig is overgebleven.

Velen zagen in, dat onder het Calvinistisch jasje, door dezen hoogleraar aangetrokken, geen Calvinistisch hart klopte.

Zoo is dan onze voorspelling van verleden jaar uitgekomen.

We spreken daarover onze voldoening uit.

Het misbruik van den Calvinistischen naam kan nauwelijks te sterk worden bestreden.

— Hongaarsche studenten.

Weer hamert Prof. Sebestyen in de „Hongaarsche Heraut“ op het uitnemende denkbeeld om de Hongaarsche studenten toch in Holland hun studie te laten voltooien, opdat Hongarije met Gereformeerde predikanten als overdekt worde.

En weer voelen we ons gedrongen, om deze gedachte te steunen.

Men hoore, hoe Prof. Sebestyen deze zaak bepleit.

Met groote vreugde constateeren wij dat ons verzoek niet levergeeft is geweest. Zoals we in eenige Hollandsche kerkelijke bladen lezen, hebben enkele grotere gemeenten en classes het plan, een of meer Hong. geref. theologen in hun studie geheel of gedeeltelijk bij te staan. Vriendelijk vragen wij de Hollandsche Geref. Kerken, deze mooie en grootsche gedachte verder te propageeren. Want het lot der Geref. Beweging in Hongarije is in zeer veel opzichten afhankelijk van de kwaliteit van de in Holland studeerende Hongaarsche theologen en van hun spoedige aanstelling in dienst der Geref. ontwakning. En onze Hollandsche broeders weten heel goed, dat wij in deze opzichten in de eerste plaats op Holland aangewezen zijn. Want niet alleen vinden wij in geen der andere Geref. Kerken tot nu toe zulk een warme sympathie voor onze zaak als in Holland, maar ook nergens vinden wij die zuivere ontwikkeling der Geref. theologie die Holland de leiding doet nemen onder de Calvinistische volkeren der geheele wereld. En nu zal men begrijpen, dat wij ons zoo heel moeilijk tevreden kunnen stellen met de opleiding van één of twee studenten jaarlijks.

Met het oog op de toekomst zou het van zoo bijzonder veel belang zijn, dat de beste Hong. studenten en jonge predikanten in de eerstkomende 10 jaren in de gelegenheid werden gesteld een Hollandsche studiebeurs te verkrijgen.

Als k.v. jaarlijks minstens 10 tot 15 jonge predikanten hun studies in Holland konden voltooien, dan zouden zij naar huis terugkeeren vol verlangen om de in Holland geleerde beginselen ook hier te verkondigen. Op deze wijze zouden in den loop van 10 jaren 100 tot 150 jonge predikanten, na ernstige voorbereiding en gewerkt door een vaste overtuiging, de Hongaarsche Gereformeerde Kerk tot nieuw leven kunnen brengen en haar doordringen van haar verantwoordelijkheid jegens God. Wij begroeten dus met vreugde hen, die volgens de Hollandsche Couranten de studiebelangen der Hongaarsche studenten zullen behartigen, en vragen tegelijkertijd aan onze Gereformeerde broeders, dit mooie plan, deze mooie gedachte, zoo veel als maar mogelijk is, werkelijkheid te doen worden.

In verband hiermee wijs ik op het bericht van de Deputaten der Generale Synode, dat er totnogtoe voor de Hongaarsche studenten slechts f1500 is ingekomen.

Wat moet men daarmee beginnen?

Heel krap kan men er twee studenten een jaar lang van ondersteunen.

Twee studenten!

Terwijl er zooveel verlangen om hier te komen studeren!

Moeten wij ze dan naar Utrecht verwijzen, waar een oud stipendium (beurs) voor Hongaarsche studenten bestaat en ze aan den invloed van een man als Prof. Cramer overleveren?

Men voelt onder ons wel voor deze zaak.

Geld zit er ook nog wel.

Maar de molen maalt zoo langzaam.

Onlangs drongen we op spoed aan.

We doen dit opnieuw.

Anders is het voor den komende cursus verkeken.

Deputaten zeggen in hun circulaire: „Misschien mogen Deputaten er op wijzen, dat het zeer gemakkelijk zou zijn, indien elke classis haar eigen deputaat of correspondent had, die het geld van de kerkeraden ontvangen kon en overmaken aan den Penningmeester van de Generale Deputaten br. C. v. d. Bos, Reguliersgracht 9, te Amsterdam“.

Men onthoude het adres:

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het adres van den Schoolraad.

Door den Schoolraad voor de Scholen met den Bijbel is het onderstaand adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal gericht, een adres, waarvan alle eer toekomt aan den bekwamen secretaris.

Het Moderamen van den Schoolraad voor de Scholen met den Bijbel heeft er met dankbaarheid kennis van genomen, dat Zijne Excellentie de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen zich bereid heeft verklaard, enkele voorstellen, bedoeld om tot bezuiniging op het lager onderwijs te geraken, maar waartegen naar het oordeel van den Schoolraad ernstige bezwaren bestonden, terug te nemen en de beperking van uitgaven op andere wijze te zoeken.

Naar aanleiding van het bij Memorie van Antwoord gewijzigd ontwerp van wet tot wijziging van de Leerplichtwet en van de Lager-onderwijswet 1920 (Gedr. St. 1923—1924, no. 262/5—7) veroorlooft het Moderamen zich, nog het volgende onder de aandacht van de Kamer te brengen.

Art 3 der Leerplichtwet, Voorgesteld wordt om het derde lid van dit artikel, zooals dat vóór de wijziging bij wet van 15 October 1921, Stbl. no. 1131 (invoering van het verplichte zevende leerjaar) luidde, tot 1 Januari 1925 te doen herleven.

De oude redactie van het derde lid van art. 3 past echter niet meer bij het systeem der Lager-onderwijswet 1920, welke in artikel 3 van lagere scholen met zeven leerjaren uitgaat; op 1 Januari 1925 moeten alle openbare en bijzondere scholen voor gewoon lager onderwijs zeven leerjaren tellen. Hetgeen het nieuwe derde lid van artikel 3 der Leerplichtwet als regel voorstelt (een zesklassige lagere school), is dus na 1924 hooge uitzondering (die moet toegestaan worden bij afzonderlijk Koninklijk Besluit).

Is door deze tegenstrijdigheid tusschen het voorgestelde artikel 3 der Leerplichtwet enerzijds en het geldende artikel 3 der Onderwijswet anderzijds de redactie van het voorstel reeds weinig elegant, de gevolgen ten opzichte van de bezuiniging zijn van groote betekenis. Door dit voorstel zal de bezuiniging, bedoeld met het uitsluit van het verplichte zevende leerjaar, ongeveer tot op de helft worden teruggebracht.

Wat toch is het geval? De Lager Onderwijswet 1920 (art. 203) verplicht op 1 Januari 1925 alle Gemeente- en Schoolbesturen, het zevende leerjaar in te voeren. Wij de leertijd dan dus meer dan zes leerjaren omvat, zullen de kinderen eerst ophouden leerplichtig te zijn, niet als zij zes klassen (leerjaren) doorloopen hebben, maar als zij de klas hebben doorloopen, waarin zij bij het bereiken van den twaalfjarigen leeftijd geplaatst waren. Volgens het arrest van den Hoogen Raad van 21 Mei 1907, W. 8552, beteekent dit, dat zij dan niet op hun twaalfden verjaardag de school mogen verlaten, maar daarna tot het einde van den cursus moeten blijven.

Dit nu acht het Moderamen in een wet op den Leerplicht niet op zijn plaats. De leerplichtwetgever zij tevreden, wanneer de leerlingen zes klassen doorloopen en met andere woorden het vereischte kwantum kennis verwerkt hebben. Het is, uit een oogpunt van leerplichtwetgeving volstrekt ongemotiveerd om, wanneer twee kinderen, het eene 1 jaar en 11 maanden en het andere 12 jaar oud, de zes klassen doorloopen hebben, het eerste kind te verplichten, nog een vol jaar school te gaan en het laatste vrij te laten.

Maar de financiële gevolgen zijn bovendien ernstig. Wanneer de scholen op 1 Januari 1925 het zevende leerjaar moeten invoeren, zullen alle kinderen, die regelmatig zijn overgegaan en op een leeftijd van 5½—6 jaar tot de school zijn toegelaten, de zevende klas moeten doorloopen; daarentegen zullen de leerlingen, die bij hun toelating 6—6½ jaar oud waren, na de zesde klas de school mogen verlaten. Men kan de beide groepen ongeveer gelijk stellen; bij de eerste groep zal men dan echter nog moeten optellen de vele kinderen, die — vóór 1921 — jonger dan 5½ jaar zijn toegelaten. Veilig kan derhalve gezegd worden, dat door de vastgestelde redactie van artikel 3 der Leerplichtwet in verband met het ongewijzigd laten van artikel 3 (of van artikel 203) der Lager Onderwijswet 1920 de beoogde bezuiniging (door het zevende leerjaar voor de leerlingen in deze voor onze publieke klassen zoo moeilijke dagen voorhands nog niet in te voeren), voor de helft illusoir wordt gemaakt. Het Rijk en de Gemeenten zullen de gevolgen van de stijging van het aantal leerlingen voor de kosten van salariering, bijbouw van lokalen en exploitatie straks ondervinden.

Nog te meer vestigt het Moderamen hierop de aandacht, omdat het voorgestelde artikel 28 in dezen vorm niet te handhaven is en anderzijds de bezuiniging, op het aantal onderwijzers verkregen, door de overgangsbepaling van art. VIII perspectiefisch is en voor een deel zal blijven. Door de invoering van het zevende leerjaar nog niet op 1 Januari 1925 verplicht te stellen, m.a.w. den termijn van art. 203 der L.O.-wet te verlengen, zou een aanzienlijke bezuiniging verkregen kunnen worden, waardoor het mogelijk zou worden, bij de herziening van de schalen van artikel 28 aan de bezwaren ten opzichte van de kleine scholen tegemoet te komen.

De assistenten. In artikel IV van het gewijzigd wetsontwerp wordt voorgesteld, dat assistenten in de scholen voor gewoon lager onderwijs met niet meer dan 144 leerlingen mogen werkzaam zijn.

Het Moderamen waardeert de bedoeling om aldus voor de kleine scholen de werking der noodzakelijke bezuiniging te verzachten, al vrees het, dat juist in de dorpen, waar de kleine scholen voorkomen, de Gemeente- en Schoolbesturen dikwijls moeilijk een geschikte(n) assistent(e) tegen lage (of zelfs zonder) bezoldiging zullen kunnen bekomen.

Ook verliest het Moderamen niet uit het oog, dat geen enkel Gemeente- of Schoolbestuur verplicht is, een assistent(e) aan te stellen; de Besturen worden vrij gelaten, eerst dan iemand tot assistent(e) aan te stellen, wanneer zij overtuigd zijn van zijn haar geschiktheid.

Echter heeft het tegen de voorgestelde regeling wel een andere, zeer ernstige grief. Het valt te verwachten dat na de herziening van art. 28 zij, die in 1924 en volgende jaren voor het onderwijzers-examen slagen, voorloopig geen plaats als onderwijzer(es) zullen bekomen. Het meerendeel der vacatures, welke

na 30 Juni 1924 ontstaan zullen, zal immers niet vervuld mogen worden. Te verwachten valt, dat een zeer groot gedeelte van deze pas geslaagde onderwijzers(essen) zal trachten, plaats te krijgen als assistent, teneinde zodoende althans eenige ervaring te verwerven en hierdoor gemakkelijker een benoeming als onderwijzer(es) te kunnen verkrijgen en voorts om een — zij het lage — bezoldiging te kunnen genieten.

Op deze wijze zal men straks aan de scholen tweemaal soort onderwijzers verbonden zien:

a. hen, die de wet onderwijzers noemt; deze ontvangen een wettelijk geregeld salaris en voor hen heeft de wetgever de rechtspositie met zorg geregeld (bij ontslag, verlof, enz.);

b. hen, die de wet „assistenten“ noemt, maar die even goed de onderwijzerbevoegdheid en het getuigschrift van zedelijk gedrag bezitten als de onderwijzers van de vorige rubriek. Omtrent hun salaris is echter niets bepaald en hun rechtspositie is ook overigens op geen enkele wijze geregeld.

Hier tegen nu heeft het Moderamen zeer ernstig bezwaar. De Schoolraad wenscht steeds met kracht op te komen voor de vrijheid der Besturen van de bijzondere scholen, maar nimmer dient hierbij de zorg voor een goede salariering en voor een behoorlijke rechtspositie der onderwijzers uit het oog verloren te worden. In dit opzicht de Gemeente- en Schoolbesturen geheel vrij te laten, zal in een oogenblik de ondragelijke toestanden van voorheen doen terugkeeren.

Mocht dit ernstig bezwaar tegen de assistenten kunnen ondervangen, of mocht de voorgestelde regeling desondanks toch in de wet opgenomen worden, dan veroorlooft het Moderamen zich, nog de volgende wenschen naar voren te brengen:

1. De assistenten aan bijzondere scholen zullen niet pensioengerechtigd zijn; die aan openbare scholen vermoedelijk wel; men neme ook eerstgenoemde onder de pensioenwetgeving op; vooral voor assistenten in 't bezit der onderwijzers-akte is dit van belang;

2. de regeling zij zoo, dat hij (zij), die als assistent(e) wenscht op te treden, eerst een paar weken in school werkzaam zij om daarna het bewijs van geschiktheid te ontvangen; hoe zal de inspecteur de geschiktheid anders moeten beoordeelen;

3. het zij niet noodig, dat de assistent, die achtereen volgens in meerdere inspecties werkzaam is, telkens een nieuwe verklaring van geschiktheid van den inspecteur noodig heeft; in het eerste lid onder b van artikel 9 bis worde daarom gelezen: „eene verklaring van een inspecteur“ (i.p.v. „den inspecteur“);

4. wanneer in een gemeente aan een openbare school een assistent verbonden is, heeft het Bestuur van een bijzondere school in dezelfde gemeente het recht, voor rekening der gemeentekas ook een assistent aan te stellen; de wet opene hier echter de gelegenheid, dat het Schoolbestuur het bedrag, dat het voor een assistent zou kunnen ontvangen, mag besteden voor een hooftallig onderwijzer. Indien omgekeerd aan de openbare school een hooftallig onderwijzer verbonden is, ontvange het Schoolbestuur de bevoegdheid om de vergoeding uit de gemeentekas, waarop het naar evenredigheid van het aantal leerlingen recht heeft, te besteden voor de salariering van één of meer assistenten. Reeds thans komt het soms voor, dat een Schoolbestuur wel ingevolge art. 100 der wet een hooftallig onderwijzeres op kosten der gemeente mag aanstellen, maar niet een vak-onderwijzeres voor de nuttige handwerken, althoof deze veel lager salaris geniet en met een vak-onderwijzeres dikwijls zeer goed kan worden volstaan. Aldus wordt de Gemeente op kosten gejaagd. De wet vereenige de vergoeding voor hooftallige onderwijzers, vak-onderwijzers en assistenten in één artikel en late de Schoolbesturen vrij in de keus, welke soort leerkracht zij voor de vergoeding uit de gemeentekas willen aanstellen;

5. het Moderamen dringt er op aan, in het voorgestelde tiende lid van art. 101 der wet als maatstaf te nemen het aantal assistenten, dat in het voorafgaande jaar aan de openbare school (scholen) verbonden was, gelijk ook in het 9e lid van art. 101 geschied is. Anders wordt de toepassing van het 10e lid voor de Schoolbesturen zeer bemoeilijkt. De bepaling van den laatsten zin van het tiende lid kan beter vervangen worden door een bepaling, dat ook een gedeelte van het salaris van een assistent aan een Schoolbestuur zal worden uitgekeerd; het Bestuur zou dit bedrag dan uit eigen middelen tot een volledig salaris kunnen aanvullen.

De schaal van artikel 28.

De voorgestelde wijziging van artikel 28 der wet zal vooral voor de kleine scholen zeer bezwaarlijk zijn. Dit blijkt uit onderstaande vergelijking, die het gemiddeld aantal leerlingen per onderwijzer aangeeft aan scholen met 1, 2, enz. leerkrachten:

Aantal leerkr.	Wet van 14 Juli 1919, Stbl. 493.	L.O. wet 1920.	Technische Herziening.	Voorstel 1924.
1	13	13	17	25
2	17	22	26	36
3	22	25	32	40
4	29	28	35	42
5	35	34	37	43
6	38	34	39	44
7	40	35	41	45
8	—	37	43	45
9	37	37	44	45
10	39	38	45	46
11	41	—	46	46
12	42	—	47	46

Voor de scholen met meer dan 6 leerkrachten zal het gemiddeld aantal leerlingen per onderwijzer door de voorgestelde schaal nauwelijks stijgen, de kleine scholen en dus vooral een deel van het platteland zullen het meest door de bezuiniging getroffen worden.

Eer ingesteld onderzoek heeft geleerd, dat er op 1 Januari 1924 in 't geheel slechts 3 Chr. scholen voor g.l.o. waren met één leerkracht en 254 met twee leerkrachten.

Wordt het voorgestelde wet, dan zouden die getallen worden: 115 Chr. scholen voor g.l.o. met één leerkracht en 426 met twee leerkrachten.

Zijn onzekerheid op 148-schaal te 192 Chr. en 767 op scholen twee

Uit deze tweemansschuifbare invloering v een aanzien op deze scholen en percentage zakken.

In de M voering de bestaand lijk genoe splitsting

Hier tegen deze splits moedelijk s mers mag 16 Februari zake doend nieuw scho den met l zondere sch

Ook is besturen gesplitst h zeven leerkr gaven voor door een G school gesps tjes, ieder zodoende te kunnen nimmer gek al voorkom

Maar bov wie dacht, haar ontsaag doorgevoerd ons land v van kleine daar kleine 28 wet was binnen een dat in zoo evneens E school best financieel v vervangen der ouders hetzij van danig geval

Naar de zullen de derde leerkr worden ver niet zeer met één of voor zijn re om hier de wijzer met niet 48 leer zullen in de taten bereik in de gemees besluit juist neelnoed en

Het Mode ann, dat d worden. In den voo reeds bes in de toek toch de ree

De bezv scholen vo mindere n zich bovond dat door h niet mag niet meer blijvende on

Het Mode niging door teeren. Hier belangen v deramen wa wijs een an kort op de Schoolraad andere beza schikt alle een welber onderwijs hiervoor de ten, kan ge naar billijk

Overga gestorte het wetsont de opname hiervan zal indien — van „voo Leerplichtw gens art. op 1 Juli E lo on er nogmaah moeten ge art. 193, 2e op 31 Deco Mew, van mulo-scholen van nieuwe de lagere e